

Intervju sa visokim predstavnikom/specijalnim predstavnikom EU Valentinom Inzkom

U vezi sa Vašim upozorenjima da izbori pružaju “novu šansu” i da formiranje vlasti predstavlja “prioritet”, politički lideri u BiH “odgovaraju” međusobnim neslaganjima i razmiricama i, kako se sada čini, bliže su novim opstrukcijama nego napretku. Šta Vi mislite o ovome?

Niko u BiH ne želi da se ponove protekle četiri godine i zbog toga je važno da bosanskohercegovački lideri iskoriste ovu šansu za novi početak. Formiranje vlasti je prava prilika da se zemlja vrati na zacrtani put. Bosanskohercegovački lideri imaju priliku da pokažu da su odgovorni prema svojim biračima i zemlji.

Postoji jasna potreba da se ubrza i intenzivira provođenje reformi. Glasači su izašli na birališta u oktobru zato što žele implementaciju Mirovnog sporazuma. Oni žele napredak u evroatlantskim integracijama i rješavanje ekonomskih i socijalnih problema zemlje. Koalicija zasnovana na suštini može to ostvariti i ja snažno podržavam sve napore koji se ulažu kako bi se formirala koalicija koja će ostvariti ovaj cilj u praksi. S obzirom da su prošla tri mjeseca nakon izbora, brzina formiranja novih vlasti je važna, ali još je važnija dubina i temeljitost koalicionih dogovora kao i budući programi novih vlasti. Sljedeće četiri godine će biti presudne za pridruživanje Bosne i Hercegovine NATO savezu i EU. Jer, ono što se bude dešavalo tokom narednih godina će odrediti život Bosanaca i Hercegovaca tokom narednih decenija.

Šta u ovom trenutku međunarodna zajednica očekuje od Bosne i Hercegovine?

Sve političke stranke i lideri su podržali proces pridruživanja EU, svi su rekli da se namjeravaju boriti protiv korupcije, ojačati vladavinu zakona i oporaviti ekonomiju. Ovo daje veoma široku osnovu za dogovor i sada postoji šansa da se nešto uradi. Bosanskohercegovački političari trebaju iskoristiti tu šansu i to je ono što međunarodna zajednica očekuje od njih. Međunarodna zajednica je spremna pomoći na svaki mogući način, ali ključne odluke za napredak moraju biti donesene unutar Bosne i Hercegovine. To je ono što očekuju građani BiH i međunarodna zajednica. Ova zemlja je njihova odgovornost. Oni moraju pokazati građanima i Evropskoj uniji da su u stanju povesti zemlju naprijed. Ostatak Balkana ostvaruje napredak na putu ka EU i BiH ne može ostati crna rupa u regionu.

Čini se da je ustavna reforma najsloženije pitanje u BiH, koje također predstavlja prepreku za formiranje vlasti. Kakvu budućnost predviđate za BiH u pogledu ustavnih izmjena i dopuna?

Kao prioritetni zadatak zemlja mora ukinuti diskriminatorne odredbe protiv pripadnika manjina u Ustavu BiH, potvrđene odlukom Suda za ljudska prava u predmetu Sejdić i Finci protiv BiH. Prošla je godina dana od te presude i ništa još uvijek nije urađeno. Postoji opšta saglasnost da se ovo pitanje mora riješiti i politički lideri sada moraju napraviti pomak u tom smislu. Jasno je takođe da je postojeći sistem u BiH glomazan i spor i da će onemogućiti stvarni napredak zemlje ka EU. Neophodne su promjene koje će učiniti vladu funkcionalnijom i efikasnijom, što NE znači da će je centralizovati. Međutim, ove promjene moraju poštovati suverenitet i teritorijalni integritet BiH. Jednostavno govoreći, takođe mora biti mnogo jednostavnije ubrzano napredovati na putu ka Briselu i EU.

Da li će, kao što je to već najavljeno, Evropska unija, počevši od sljedećeg mjeseca, ojačati svoje prisustvo u BiH i u kojem smislu, da li čak i „nametanjem sankcija“?

Najiskrenije pozdravljam planove EU za ojačanim prisustvom i isto podržavam kao specijalni predstavnik EU. Evropa je jedino mjesto gdje Bosna i Hercegovina pripada. Alternativa tome bi bila stagnacija i izolacija. I upravo članstvo u EU će Bosni i Hercegovini obezbijediti dugoročnu perspektivu stabilnosti, prosperiteta i demokratije, ali suviše je rano govoriti o konkretnim mjerama budući da diskusije traju u Briselu i u prijestolnicama EU, a daljnji razgovori su najavljeni za januar. Ono što mogu reći u ovom trenutku jeste da će u okviru Lisabonskog ugovora Evropska unija združiti njene relevantne misije. U Bosni i Hercegovini to se odnosi na Delegaciju EU, Policijsku misiju i EUFOR radi bolje efikasnosti i boljih efekata. „Sankcije“ ili bolje rečeno, posljedice, su normalne ukoliko neko ne poštuje evropske standarde. Na primjer, ukoliko neko ne sarađuje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom u Hagu (MKSJ). Ali, Evropa više voli motivisati zemlje na račun svojih pogodnosti i evropskih vrijednosti nego rigidnim ovlastima.

Izjavili ste da bi BiH mogla pristupiti EU u 2020.god. Realizacija tog cilja podrazumijeva „mnogo stvari“, čak i zatvaranje OHR-a, čiju ulogu političari u Bosni i Hercegovini vide različito!

Ljudi u BiH imaju dobru izreku: Niko ne može cijelom svijetu ugoditi. OHR nije prepreka za napredovanje BiH na njenom putu ka EU. Svi znaju šta je potrebno da bi se OHR zatvorio, tako da je to zaista na lokalnim političarima. Upravni odbor Savjeta za implementaciju mira je pozvao vlasti BiH da prvo ispune ciljeve i uslove iz programa „5 plus 2“ za zatvaranje

OHR-a prije nego što se bude mogla donijeti bilo kakva odluka. I ministri spoljnih poslova EU su uradili isto. Dakle, generalni kurs je jasan: Prvo, Upravni odbor Savjeta za implementaciju mira će donijeti odluku o ispunjenju programa „5 plus 2“ i tada će se OHR zatvoriti. A do tog dana OHR i dalje ostaje otvoren sa punim mandatom, uključujući i bonske ovlasti. Ali, zatvaranje ne može samo po sebi biti cilj. Cilj je funkcionalna i prosperitetna Bosna i Hercegovina koja može rješavati vlastite probleme na institucionalizovan način. I tada će doći do zatvaranja.

Ono što je važno jeste da je EU dala BiH jasnu perspektivu za pristupanje i svakako će uvijek pratiti i nagraditi ispunjavanje uslova i sve korake ka integraciji u EU od strane političara BiH. Što se tiče datuma pristupanja, ponovio sam u nekim od mojih obraćanja da je Španiji trebalo devet godina da postane članica. Tako se 2020.godina pojavila. Za mene će najvažnija faza za Bosnu i Hercegovinu biti ona faza kada Bosna i Hercegovina postane zemlja kandidat tokom narednih godina i kada će započeti proces transformacije. Ovo će biti period „zaruka“. Odlučujući period, najvažniji period, kada će cijela zemlja biti svjedokom ogromnih promjena prije „braka“. Tokom ovog perioda će takođe značajna sredstva priteći u zemlju. Članstvo će tada biti tek posljednji, logični dio ovog procesa.

Po Vašem mišljenju, da li su bonske ovlasti dale očekivane rezultate?

U velikoj mjeri jesu. Mnoge stvari bi bile nemoguće bez korištenja bonskih ovlasti, posebno u prvim godinama nakon rata. One su bile koristan instrument, korištene da bi se zemlja pokrenula naprijed u situacijama koje su bile nerješive na bilo koji drugi način. Isto tako moram reći, kada su u pitanju bonske ovlasti, stav međunarodne zajednice se promijenio na način da ona želi manje intervenisati, koncept

koji je poznat kao „lokalna odgovornost“. Mi želimo da građani ove zemlje stanu na vlastite noge. Želimo da domaći političari povedu zemlju naprijed, te da preuzmu odgovornost za svoju zemlju. Međutim, još uvijek u potpunosti raspolazem banskim ovlastima i, ukoliko bude potrebno, mogu ih iskoristiti u bilo kojem trenutku u skladu sa mojim mandatom.

U vezi sa izjavama iz Sarajeva da je Republika Srpska “uzrok nestabilnosti” i “prepreka za brži napredak BiH”, reakcija iz Banja Luke je da je “RS bolji i ekonomski napredniji i stabilniji dio BiH”. Molim Vas za komentar o ovome!

Niti je FBiH jedini izvor stabilnosti niti je RS tako razvijena kako bi se moglo zaključiti iz ovih izjava. Ove izjave predstavljaju trenutnu politiku nultog zbira koja se vodi u BiH. Činjenica je da u cijeloj BiH ljudi žele da vide iste stvari: zakon i red, borbu protiv korupcije, posao i penzije i pristojne škole za svoju djecu. A ovakvo političko prepucavanje ne donosi ništa od navedenog. Ono što bih ja želio da vidim je zdrava i veća konkurencija među entitetima, konkurencija koja je pozitivna i prihvatljiva i koja će donijeti radna mjesta, investicije i normalan evropski život. Međutim, tačno je da RS ima puno jednostavniju strukturu vlasti i manje administrativne troškove od Federacije i prema statistici iz Republike Srpske, ona je prošle godine imala impresivan industrijski rast, u osnovi zasnovan na rezultatima rafinerije u Bosanskom Brodu, ali ne samo na njima. Meni je drago čuti sve dobre vijesti, bilo da dolaze iz RS ili iz Hercegovine ili bilo kog drugog dijela zemlje.

Republika Srpska je odlučna u svojoj nakani da obilježi međuentitetsku liniju razgraničenja, što Vi smatrate neprihvatljivim potezom, odnosno “jednostranom mjerom”. Kako ćete odgovoriti na to?

Moje mišljenje je da ako to treba da se desi, onda to treba uraditi u skladu sa Mirovnim sporazumom. Prema Daytonskom mirovnom sporazumu, obilježavanje međuentitetske linije razgraničenja je vojno pitanje. OHR je odgovoran za provođenje i nadzor nad civilnim elementima Daytonskog mirovnog sporazuma. Aneks 2 Daytonskog mirovnog sporazuma predviđa mehanizam koji strane mogu koristiti za utvrđivanje linije razgraničenja. To se mora uraditi sa EUFOR-om i NATO-om. Oni su sada u kontaktu sa entitetskim vlastima i prikupljaju informacije. Međutim, ponoviću još jednom da bi svaka jednostrana mjera predstavljala veoma ozbiljno kršenje Daytonu.

Vaša procjena je da je situacija u regiji "najbolja u posljednjih 20 godina". Koliko je politika zvaničnog Beograda uticala na unapređenje regionalne saradnje i pomirenja?

Da, to je tačno. Beograd i Zagreb su, zajedno sa Ankarom, doprinijeli tome. Iz Beograda, koji je bio prvi, čuli smo neke važne poruke: Deklaracija Skupštine o Srebrenici iz marta i učešće predsjednika Tadića na komemoraciji u Srebrenici u julu, uz seriju pozitivnih diplomatskih inicijativa, stvorili su platformu na kojoj se sada mogu graditi mnogo bolji bilateralni odnosi. Kad sam početkom mjeseca boravio u Beogradu, apelovao sam na srbijansku vladu i na predsjednika Tadića da ovaj proces povedu dalje jačanjem odnosa sa Savjetom ministara BiH i Predsjedništvom BiH. Usput, želim predsjedniku Tadiću brz oporavak nakon operacije. Dr. Silajdžić je ugledni intelektualac, ali sada imamo novu situaciju sa predsjednikom Bakirom Izetbegovićem. Treba da iskoristimo ovaj novi zamah.

Činjenica je da i srbijanski predsjednik Tadić i hrvatski predsjednik Josipović i premijerka Kosor teže ka EU i to je vodilo ka približavanju u njihovim odnosima. Paradoks je da je BiH, koja će najviše imati koristi od ovog približavanja, do sada ostvarila najmanje. To se mora mijenjati i na

političarima BiH je da to mijenjaju. Ali, situacija u regiji nikada nije bila povoljnija u posljednjih 20 godina. Novoizabrano vođstvo BiH sada mora iskoristiti poboljšano regionalno okruženje i sustići svoje susjede. Međunarodna zajednica i ja ćemo im pružiti pomoć u ovom poduhvatu, ali u suštini, to je njihov posao i zbog toga su i izabrani prije tri mjeseca.